

Okupace (1939-1945)

Československá republika zanikla de facto již na podzim 1938 po mnichovské konferenci a následujícím odtržení rozsáhlých pohraničních území ve prospěch Německa, Polska a Maďarska. V říjnu 1938 získaly Slovensko a Podkarpatská Rus autonomii a 19. listopadu 1938 byl pro značně okleštěný a hospodářsky oslabený stát přijat nový název Česko-Slovenská republika. Krátkou existenci této tzv. druhé republiky provázelo opuštění demokratických ideálů a principů, zesílení pravicových politických sil a směřování k autoritativnímu režimu. Konec této nelichotivé epizody českých dějin přinesl třetí měsíc roku 1939. 14. března byl nejprve vyhlášen samostatný slovenský stát a Maďaři zahájili obsazování Podkarpatské Rusi. 15. března nacistické Německo obsadilo zbytek Čech a Moravy, z nichž byl 16. března Hitlerovým výnosem zřízen „Protektorát Čechy a Morava“. Protektorát formálně tvořil autonomní součást Velkoněmecké říše a byla mu zachována vlastní správa v čele se státním prezidentem; ve skutečnosti však činnost českých protektorátních orgánů podléhala řízení a kontrole německé okupační správy.

Nacistické Německo mělo s prostorem Čech a Moravy plány, v nichž s českým obyvatelstvem nepočítalo; nejprve však muselo vyhrát velkou evropskou válku. Odtud se také odvíjel přístup Němců k výkonnému českému zbrojnímu průmyslu, od něhož se očekávalo, že se co nejrychleji zapojí do dodávek pro brannou moc Třetí říše. Není bez zajímavosti, že zatímco nejvýznamnější československé zbrojní koncerny okupanti přímo ovládli prostřednictvím obratných finančních machinací, v případě menších zbrojních podniků, k nimž patřila i Česká zbrojovka, se uchýlili k poněkud korektnějšímu postupu: dosazovali své lidi do statutárních orgánů jednotlivých společností a ve vedení továren prováděli jen dílčí personální změny. Výroba pro německou brannou moc byla prováděna sice za dozoru příslušných německých orgánů, nicméně na základně běžných obchodních vztahů.

Okupace Čech a Moravy zastihla zbrojní továrnu v Uherském Brodě v okamžiku, kdy 400 jejích dělníků pracovalo na výrobě leteckých kulometů a signálních pistolí objednaných MNO a ve druhém případě také ministerstvem vnitra a dále na 35 pozorovatelských kulometech vz. 30 objednaných Královskou íránskou armádou pod označením „vz. 1318“ v březnu 1939. Doplňme hned, že íránské zakázky se nové poměry nijak nedotkly: továrna ji vyřídila do konce září 1939, načež si íránské letectvo v říjnu 1939 objednalo dalších 15 kulometů s příslušenstvím.

Vedení České zbrojovky zareagovalo na okupaci pragmaticky – na jaře 1939 bylo v obou továrnách společnosti zaměstnáno dohromady kolem 2200 pracovníků, pro které bylo třeba i za nových poměrů najít práci. Závod v Uherském Brodě, který si němečtí okupanti krátce prohlédli 16. března 1939, byl v tomto ohledu odkázán na aktivity Strakonic, kde se také ve druhé polovině března rozeběhlo intenzivní jednání se zástupci německé vojenské správy. Na stole ležely dvě otázky: co bude s rozpracovanými objednávkami československého ministerstva národní obrany, jež se nyní nacházelo v likvidaci, a jak by měl vypadat další výrobní program obou továren České zbrojovky.

V prvním případě byla odpověď rychlá, jednoduchá a pro Českou zbrojovku potěšitelná: všechny stávající objednávky MNO měly být dohotoveny. Závod v Uherském Brodě mohl díky tomu bez přerušení pokračovat v produkci leteckých kulometů vz. 30 a signálních pistolí vz. 30. Převzetí hotových výrobků mělo být posledním úkolem stávajících zbrojně technických úřadů. Odběratelem – a tedy i plátcem – se už ovšem staly německé ozbrojené složky. Jako první našly odbyt signální pistole vz. 30, které byly v počtu 7000 kusů 8. září 1939 odeslány do říšské zbrojnice v Berlíně-Schönebergu. Zbývajících 3050 pistolí bylo podle výkazů dokončeno během září a k jejich převzetí došlo během druhé poloviny roku 1939. Vrchní velitelství pozemních sil (Oberkommando des Heeres – OKH) následně v lednu 1940 objednalo ještě 1000 signálních pistolí, které továrna v Uherském Brodě vyrobila a předala do konce května 1940.

Trochu déle zůstaly v továrně ležet hotové letecké kulometry vz. 30, neboť v moderních německých letounech se již nemohly uplatnit. I pro většinu z nich se ale nakonec našel odběratel. V průběhu roku 1940 převzalo 400 kulometů vz. 30 s 532 náhradními hlavními Říšské ministerstvo letecké dopravy (Reichsluftfahrtministerium – RLM), pod které spadala Luftwaffe. Polovina z těchto kulometů byla vybavena jednoduchou ramenní

